

Roditelji su radili u cirkusu zahtjevne akrobatske numere. Ja sam rastao uz break-dance, a susret s američkim plesačem, koreografom i redateljem Johnom Neumeiereom za mene je bio sudbonosan

Jiří Bubeníček

Razgovarala: **BRANIMIRA LAZARIN**

Fotografirala: **SANDRA ŠIMUNOVIĆ/PIXSELL**

Jiří Bubeníček (Lubin, 1974.) već mjesec dana održava intenzivne probe s ansamblom Baleta zagrebačkog HNK. Sprema spektakularni "Metropolis". A "spektakularno" nije pretjeran niti kičasti pojam ako se zna da je riječ o baletnom viđenju, interpretaciji antologijskog filma "Metropolis" Fritza Langa iz 1927., nastalog prema romanu i scenariju njegove supruge Thee von Harbou.

Distopijski, (proto)futuristički sraz kapitalizma i komunizma, ekspresionizam koji nadahnjuje svaki umjetnički žanr. Tako je, otprilike, razmišljao plesač, koreograf i redatelj Bubeníček kad su ga iz Zagreba pozvali na suradnju. "Što je toliko inspirativno, angažirano i svezremenski aktualno ako ne Langov 'Metropolis'?", kaže naš sugovornik na početku razgovora koji vodimo u pauzi proba.

Langov je film nastao u vrijeme Weimarske Republike kao najskuplje producirani nijemi film u povijesti. Uloženo je u njega oko pet milijuna tadašnjih reichsmaraka, ne vrijedi preračunavati.

Nastavak na sljedećoj stranici

"I to je činjenica koja, hoćete-nećete, podsvjesno potiče na ambicioznost pristupa. A vizualnost tog filma oduvijek me privlačila, dugo sam razmišljao kako da pridem tom bujnom, slojevitom polju značenja koje pruža Langov futuristički ekspresionizam. Iako, iz današnje perspektive, taj 'futurizam' izgleda još mračnije", kaže Bubeníček, koji je prije tri godine odlučio otići u plesачku mirovinu nakon impresivne plesачke karijere. Bubeníček je plesачka zvijezda, "izniman prvi baletan u najzahtjevnijim baletnim produkcijama", kriptično svjedoče kritičari njegovih baletnih predstava. "Da, proputovao sam svijet, može se tako reći. Ali u 40. godini, nakon operacije meniskusa i ozlijeđene kralježnice, odlučio sam stati. Iako, i u 40. sam plesao u 'Manon' s Melissom Hamilton u Drezdenu, po koreografiji slavnog Kennetha MacMillana. Teška, zahtjevna uloga nakon koje sam razmislio ima li smisla i dalje plesati. Jer tijelo ne može odgovarati na izazove kao kad imate 25 godina", s osmijehom će naš sugovornik.

Čitav baletni svijet, ipak, zna za Bubeníčke, braću "češke blizance", fantastične plesачe Jiříja i Otta, koji su poetkli iz cirkuske, akrobatske obitelji. "Oduvijek nas promatraju kao da smo, gotovo mitski, karijerno srasli. Ali brat i ja, koji se oduvijek odlično slažemo i surađujemo, karakterno smo posve različiti. Nasreću..." , govori Jiří objašnjavajući kako je i bratu "došlo vrijeme da razmisli o plesачkom pozivu". "Otto također više ne pleše, ali radi baletne scenografije i glazbu, koji put i kostimografiju, uvijek surađujemo. A s godinama se karakterne razlike povećavaju, što nam je obojici još inspirativnije."

Njihova biografska kronologija je gotovo filmska: počinje u češkom Lubinu, gdje su dječaci rasli uz roditelje "akrobatske radnike". Točno tako kaže Jiří, uz smijeh. "Roditelji su radili u cirkusu zahtjevne akrobatske numere. Obitelj mojega oca je brojna, otac je rastao uz jedanaestoro braće i sestara, pa se dio obitelji preselio u Ameriku, a drugi ostao u Čehoslovačkoj. Tako smo preko rodbine iz Amerike, tijekom komunizma u Češkoj, dobivali ploče i magazine koje smo 'kopirali' u plesnom smislu. Radili smo plesne točke po uzoru na 'Thriller' Michaela Jacksona, oponašali Jacksonov ples, svi smo uživali u tome. Plesali smo zajedno, imali smo izvanredan uspjeh u tome u Češkoj", pripovijeda u dahu Bubeníček. Kratko ga podsjećamo na trendove 1980-ih, u

kojima je rastao.

"Da, rasli smo uz break-dance, pa smo radili i takve plesne točke. Američka kultura je i u češkom kapitalizmu imala odličan odjek. Osmadesete su bile moje formativne godine i u svakom smislu lijepo vrijeme. Otto i ja rasli smo neopterećeni: sretna, razigrana djeca. Ali za moje roditelje nije bilo tako. U zemljama bivšeg komunizma se, kao što znate, idealizirao kapitalistički stil živo-

ta. 'Sveti zapad', svi su sanjali o 'većoj slobodi' u kapitalizmu. A kad je došao... Generacije su različito prihvatile njegov dolazak. Mojim se roditeljima doslovno 'otvorilo tržište', jer su u komunizmu teško živjeli i slabo zaradivali. Čim su se otvorile granice tržišta, počeli su putovati i posao im je krenuo vrtoglavo", objašnjava koreograf kojemu obiteljsko naslijeđe cirkuske akrobatike itekako pomaže u sadašnjem poslu.

“Jer ležerno mogu kombinirati plesne žanrove i jezike, nemam predrasuda. Oblikovan kao klasičan baletni plesač, sad se sve više odmičem od neoklasike. Fasciniran sam, recimo, plesno-glu-mačkim izrazom belgijske grupe Peepin Tom: suvremeni ples na granici mime, kolaž suvremenog i tobože ‘običnog’, svakodnevnog izraza tijela koje je isto-dobno artifično i posve opušteno. Na tom tragu uvijek radim kad koreografiram priču. Slijedim narativnost, ali svakom liku pokušavam dati karak-terni plesni pečat: od neoklasike do akrobatike, kako već priča zahtijeva”, govori Bubeníček, čiji su plesni počeci, dakle, bili isključivo vezani uz akrobat-ski cirkus. Ali... “Otto i ja smo ozbiljno trenirali za akrobate. Sve dok nam, u nekom atletskom studiju, nije prišao jedan trener, plesni učitelj, i obratio se našem ocu zamolivši ga da nas pusti na audiciju u Nacionalni konzervatorij u Pragu: ‘Sinovi su vam potencijal!’, rekao je. A praški baletni konzervatorij je bio najbolji studij plesa u to doba. I otac je pristao. Nas smo dvojica, bez ikakve pripreme, došli na prijamni ispit i prošli, to je bilo to. A otac, savršeno ponosan. Čitav je život teško radio kao akrobat, a htio je biti plesač. Da ste ga vidjeli kad smo obojica nastupili u hamburškom Baletu, gdje nas je kao prvake baleta pozvao John Neumeier. To je za njega bilo ispunjenje sna”, pri-povijeda Jiří Bubeníček, koji je s bratom u Konzervatoriju, zahvaljujući “jednom divnom učitelju Slovaku”, odmah dobio status “olimpijskih đaka”.

“Bio je to naš duhovni otac. Strog, ali blag, sjećam se da nam je na početku rada rekao: ‘Gledajte, možete plesa-ti kao najbolji plesači svijeta. Želite li? Onda idemo u tom smjeru, nema odustajanja’. Tako smo brat i ja odmah znali: želimo biti najbolji. I nismo odu-stajali”.

A susret s američkim plesačem, koreografom i redateljem Johnom Neumeierom bio je profesionalno sudbono-san?

“Točno tako. Kad smo brat i ja završili Konzervatorij, mogli smo otići na angažman u San Francisco. Ali je bilo puno problema s vizama za Ameriku u to vrijeme pa smo se kolebali. I kad nas je Neumeier kontaktirao, shvatili smo da je to najbolji izbor. Kreativan pristup neoklasici, uz narativnost kao načelo baletne priče, što mi se oduvi-jek sviđalo. A Neumeier je u Hambur-gu napravio čudo. Izgradio je čitave generacije plesača, napravio internat za mlade plesače, postavio teatar. U gradu ima status umjetničkog boga. I

Slijedim narativnost, ali svakom liku pokušavam dati karatarni plesni pečat: od neoklasike do akrobatike, kako već priča zahtijeva

da, Neumeier svakom plesaču i koreografu može biti uzor. Ono kad kažete, ovaj je čovjek stvarno postigao sve u svojem poslu, fantastično!”, ozbiljno i mirno kaže baletan-koreograf, koji je prvi veliki svjetski uspjeh postigao upravo Neumeierovom koreografijom “Nižinski”, u slavu velikog ukrajinskog plesača Vaclava Nižinskog. Neumeier je, dakle, 1997. koreografirao solo za Jiříja Bubeníčka, prvaka hamburškog

Baleta. Svjetski uspjeh.

“Da, ovacije sam dobivao gdje god sam nastupio po svijetu. I to me na neki na-čin, najviše profesionalno, obilježilo”, govori plesač, koji je i s bratom radio produkcije, poput izuzetno uspješ-nog plesnog kolaža “Bubeníček and Friends”.

“Zabavljali smo se, uživali zajedno”, kratko komentira Jiří, kojemu je koreo-grafski posao posljednjih petnaest go-dina donio status slobodnog umjetnika i puno projektnih obaveza. “Nakon zagrebačkog ‘Metropolisu’ odlazim u Rim, gdje postavljam ‘Carmen’, a zatim radim Kafkin ‘Proces’ za Švedski kraljevski balet. I to sljedećih osam mjeseci. Nakon toga će mi stvarno tre-bati nekoliko mjeseci odmora”, govori koreograf, pa zadržavamo još malo pažnju na “Metropolisu”.

“Langov film je star, ali aktualan. Što može biti aktualnije od položaja radni-ka danas? I od klasnih razlika: radnika koji zaraduju kruh u Metropolisovu ‘podzemlju’ i više, imućne klase koja lako živi i radi na Zemlji? Umjetna inteligencija, robotizacija, tehnologi-zacija i dehumanizacija: sve se događa ubrzano, a na štetu ljudske supstance”, kaže Bubeníček, zbog čega nas zanima taj “ideološki” kut u baletu?

“Ma ne, u koreografiji ne naglasša-vam ideološke razlike. Iako su klasne itekako vidljive. Prilažem im drugačiji plesni jezik i drugačiju glazbu. Recimo, viša klasa ima neoklasični plesni jezik, a radništvo u ‘podzemlju’ isključivo suvremeni ples. Ravel, Debussy za višu klasu, a elektronička, suvremena glaz-ba za potlačene suvremenike kao pravi izraz današnjeg kapitalizma. Ali mi nije namjera, kad bih to i mogao u baletu, ikakvo dociranje. Nudim humanistički kut. Mjera humanističkog pristupa u društvenim političkim, epohalnim režimima koji su pogubni za razvoj čovjeka”, objašnjava Bubeníček, zado-voljan dosadašnjim radom zagrebačke baletne ekipe, jer je “gladna novih izazova”.

I naravno, Bubeníčeku se sviđa Zagreb: njemu “sličí Pragu”. U Pragu, među-tim, ne bi više mogao živjeti, jer je “suludo prekrčan turizmom”. Njegova supruga, Moldavka, modna dizajneri-ca Nadina Cojocar, u “Metropolisu” radi kostimografiju. Par u prosincu očekuje drugo dijete, zbog čega Jiří Bubeníček jedva čeka proljeće u Dre-sdenu, gdje stanuju. “Miran grad, a kultura je ondje važna. Idealan za život jer mi treba obiteljskog odmora, mira nakon posla koji me prebrzo pokreće u životu”, zaključuje naš sugovornik.